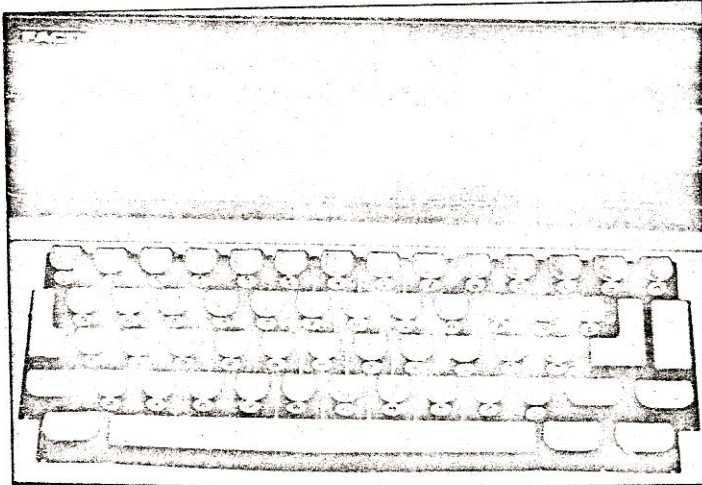

FORTSATT OPTIMISM EFTER SJU ÄGARBYTEN

Arabvärlden ropar efter datorer.

Foto ANDERS ENGMAN

Sedan årsskiftet är Facit en del av Ericssonkoncernen. För sextio personer i Malmö betyder det att deras enhet bytt ägare för sjunde gången sedan slutet av sextiotalet. Deras historia speglar den svenska dataindustrins snabba utveckling. Det är enkelt att skildra deras historia som en strukturmöjligskronika där företagsnamnen snubblar över varandra i skildringen av sammanslagningar, nedskärningar och ombildningar.

Men historien handlar också om framgångsrikt tekniskt nytänkande. Om en grupp tekniker, väl rotade i sitt Skåne, som utvecklar världens första mikrodoter, som ligger bakom Facits inbrytningar på USAs smådatormarknad och har del i Ericssons framgångsrika bankdatorsystem.

Det är historien om villkoren i det binära Sverige där framgången avgörs av hur man klarar att anpassa sig till snabbt skiftande förutsättningar.

granskas det binära Sverige

De sextio är Facits försäljnings- och utvecklingsavdelning för data-systemprodukter, det vill säga terminaler, smådatorer, bokföringsmaskiner och liknande. Som mest har de varit dubbelt så många.

De sitter i Addo-fabriken i Malmö. På husets tegelfasad lyser skylten Facit-Addo tillsammans med en Electrolux-symbol. Inne i en korridor hänger en litografi av en bokföringsmaskin. Under maskinen står firmanamnet Datasaab.

Historien om denna utvecklingsavdelning är en del av historien om den svenska dataindustrin.

Sommaren 1966 går Sveriges två stora tillverkare av räknemaskiner, Facit i Åtvidaberg och Addo i Malmö, samman. De elektromeka-

niska räknemaskinerna säljer bra. Men nu börjar elektroniken kompletteras - och konkurrera med elektromekaniken.

1968 anställs Jan Wabreus, civilingenjör med elektronik som specialitet på fabrikers utvecklingsavdelning. Avdelningens kunskande har dithills mest varit inriktat på mekanisk konstruktion och verktygstillverkning.

Gruppen av elektronikspecialister växer snabbt till ett femtiotal personer i början av 70-talet.

Mikrodoter

1971 presenterar Facit ett nytt system för dataregistrering, M-systemet på mässan Data-Kontor i Älvsjö.

- Företaget hade kommit in i den nyare tiden, för att citera Jan Wabreus. Idag är han platschef för avdelningen i Malmö.

M-systemet blev framgångsrikt, men kanske hade kunnat lägga grunden till en oerhört mycket större framgång. I elektroniken ingick några egenkonstruerade integrerade kretsar.

- Vi hade byggt på en mikrodoterlösning där vi var klara först i världen. Vi var ute flera månader innan Intel i USA lanserade sina första mikrodoter, säger Jan Wabreus.

Det blev aldrig någon stor satsning på mikroelektronik hos Facit i början av 70-talet. Den tekniken utvecklas snabbt på andra håll och leder i förlängningen till Facit-krisen som drabbar företaget 1972.

Kris

Men Jan Wabreus väjer sig mot efterklokheten.

- Man måste komma ihåg att 1971 sålde Facit fler elektromekaniska räknemaskiner än någonsin tidigare. I det laget är det svårt att ta resurser från mekaniken och satsa dem på elektronik. Även om de elektroniska produkterna ökade snabbt var de små jämfört med den traditionella räknemaskinsverksamheten.

Forts nästa sida

Plattform

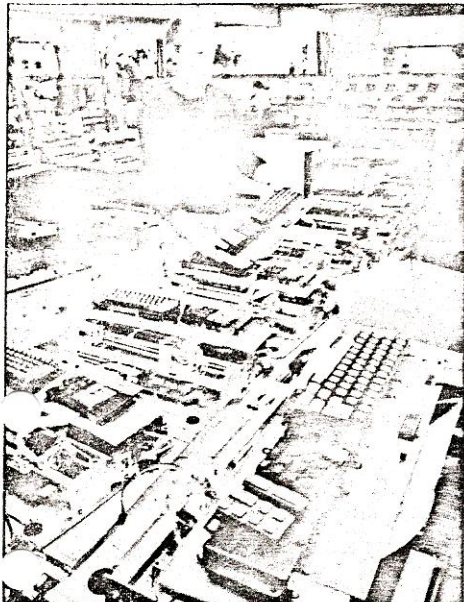

Foto ANDERS ENGMAN

Willy Larsson bland delar till bokföringsmaskinen D12, som sålts i 10 000 exemplar.

Fortsättning från föregående sida

1972 köper Electrolux Facit. Två år senare säljs flera av Facits datasystemprodukter liksom utvecklingsverksamheten i Malmö vidare till Saab-Scania datadivision, Datasaab. Själva elektronik-tillverkningen blir dock kvar hos Electrolux. Idag gör Addofabriken elektronik till spisar, tvättmaskiner, symaskiner och mängder av andra hushållsapparater där elektronik och mikrodatatorer har blivit lika vardagliga komponenter som kuggjul och elmotorer.

Under Electrolux-tiden skedde i stort sett ingenting annat på utvecklingsavdelningen än en allmän bantning, säger Jan Wabreus. Det var en lättad att komma till Saab-Scania. Datasaab arbetade vid denna tid främst med stordatorerna D22 och den ännu

inte klara D23. Men tillsammans med Facit hade Datasaab också utvecklat bankterminalsystemet D5. Facits del var själva arbetsplatsenheterna, skrivare och tangentbord.

Nu ville Datasaab fortsätta att bredda sig. Facit hade börjat utveckla ett terminalsystem med bildskärmar kallat 6501.

Datasaab lade ner otroligt mycket arbete på 6501 som sedan döptes till D15. Facit hade aldrig klarat av att utveckla det färdigt. Det togs om hand och gjordes till succé av Datasaab, säger Jan Wabreus.

På köpet fick Datasaab en bokföringsmaskin. Facit kallade den 6350, hos Datasaab blev den känd som D12.

Men Saab-Scania köp innebar också att avdelningen krympte. Som mest hade där funnits 130

personer. För den fortsatta verksamheten var Saab i stort sett bara intresserade av dem som hade en elektronisk inriktning. I den nya organisationen fanns bara 75 personer.

1978 följer nästa förändring. Saab-Scania's Datasaabdivision slås samman med det halvstatliga Stansaab Elektronik till ett nytt halvstatligt bolag, fortfarande under Datasaab-namnet.

Det nya Datasaab AB ska gå med vinst inom fem år. Samtidigt är det först med fusionen som problemen med det gamla Datasaab kommer fram. Utåt har det mest upplåtats som att företaget envisats med att göra olönsamma stordatorer som att upp för tjänsten av de framgångsrika smådatorerna. Men nu visar det sig att också smådatorsidan går med förlust. Med stora förluster.

Den amerikanska konsultfirman McKinsey får i uppdrag att ge förslag på hur resultatet ska förbättras.

Nedläggning

McKinsey föreslår bland annat att enheten i Malmö ska läggas ner. Dess huvudprodukt är då bokföringsmaskinen D12 som sålts i omkring 10 000 exemplar. Den passar inte i det nya Datasaab strategin, den är för "låg". Datasaab ska i stället satsa på större system. I Malmö börjar en hård kamp mot nedläggningen.

Christer Swärdh var ordförande i den lokala klubben inom Civilingenjörskörbundet CF. Han talar om tiden före nedläggningen som en period fylld av bitterhet. Personalen i Malmö såg den som ett fel i två slår den tredje.

Man kunde inte enas om något mellan det gamla Stansaab i Järfälla och det gamla Datasaab i Linköping annat än att lägga ned i Malmö.

Folk har ju levt under väldigt pressade förhållanden. Beskedet kom ju inte om att nu lägger vi ned från en dag till en annan utan det blev en halvårslång utdragen process.

Jan Wabreus talar om samma skedde som att det till sist nästan blev en sport att se hur länge man

kunde skjuta upp avbrändet. Dessutom skulle nedläggningen bara påverka resultatet med någon miljon när hela Datasaab förlorade tvåhundra miljoner om året.

Till sist räddas verksamheten. Avdelningen och produkterna köps av Facit. Av det företag som sålt av samma saker sju år tidigare. Facits motiv var enkelt. Samma bokföringsmaskin, D12, som var en för "låg" produkt för Datasaab, var en "hög" produkt för Facit. En maskin som gjorde det möjligt för Facit att utvidga sin marknad uppåt.

Försäljningen till Facit innebar en ny minskning av personalen. Enheten hade expanderat till 110 personer under Datasaab-tiden. Nu skars den ner till 55. Att så många ändå blev kvar berodde på ett kontrakt som träffades med Datasaab i sista stund.

Jan Wabreus: - Det gjordes en positiv överenskommelse om att vi på Facit i Malmö tog hand om allt underhållsarbete på arbetsplatsenheterna till Datasaab minidatorsystem för banker och kontor.

När man hos Datasaab studerat saken hade man insett att det var vi som utvecklat alla dessa enheter.

De system Wabreus talar om är bland annat Datasaab's framgångsrika D16-system som nu dominerar den svenska marknaden i sin storleksklass.

Vad vi klarade oss på är att det här är ett så intressant jobb, säger Christer Swärdh.

Alla arbetade för fullt i det sista. Vi kunde hålla tidplanerna inom Datasaab fast det var detta tuffa läge - vi fick fram produkter till sista dagen.

Smådatorer

Bokföringsmaskinen D12 förvandlades till den moderniserade D12 E inom några månader efter Facits köp. Men idag dominerar verksamheten av en generell smådator, Facit DTC.

Den är en specialversion av Luxors dator ABC 800, byggd efter Facits specifikationer.

Persondatorer har vi sett är en bransch som passar oss, säger Christer Swärdh.

Foto ANDERS ENGMAN

- Vi ska fortsätta bygga smådatorer, menar platschef Jan Wabreus (tv) och Christer Swärdh (th).

Datasaab ville lägga ned D12 för att inte satsa på enarbetsplatsmaskiner. Idag är det just det området som är hetast.

När detta skrivs är framtiden oklar för enheten med dess idag sextio anställda. Nu tillhör de Ericsson-koncernen.

Det kommer säkert att bli nya omorganiseringar och produktbyten. Ericsson har nyss talat om att man kommer med en annan persondator, Eric, en modifierad japansk dator.

Det första vi kan göra är att se till att våra maskiner kan integreras. På sikt kommer något annat att hända, säger Jan Wabreus.

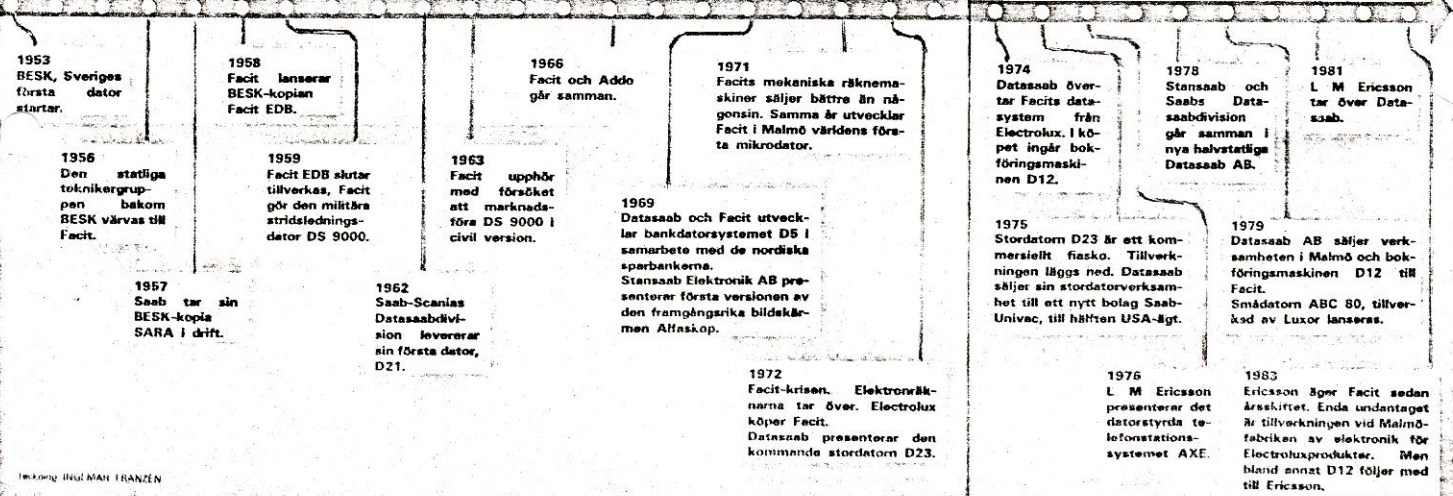
Vi tror att vi har en fördel i att vi kan lägga in så mycket fördelar. Vi har anpassat program och maskinvara till varandra så att våra system är enklare att använda och det säljer vi otroligt mycket på.

Facit har tex sålt ganska många DTC i USA. Det är små skillnader som gett oss gott rykte: Vi kanske har en extra tangent för en funktion där du på en vanlig smådator med ett vanligt bokföringsprogram behöver trycka på tre tangenter för att göra en sak.

Christer Swärdh har ungefär samma syn: - Jag tycker inte att man ska ge upp att fortsätta bygga smådatorer i Sverige. Om inte annat kan vi göra det för den nordiska marknaden.

Ska man utveckla persondatorerna vidare måste man gå in och påverka maskinvaran och då är det en fördel att vara nära tillverkningen. Det är svårt att klara att överföra kunskaperna till en tillverkare långt borta.

-54 -55 -56 -57 -58 -59 1960 -61 -62 -63 -64 -65 -66 -67 -68 -69 1970 -71 -72 -73 -74 -75 -76 -77 -78 -79 1980 -81 -82 -83

Illustrering: INGRI MAH FRANZEN